

čele stojí Husák a „náleží k ní Clementis, Novomeský a celá slovenská inteligence a studentstvo. Frakce má ostrý nacionalistický, antisemitický a antičeský charakter.“³⁰ O devět měsíců později Gottwaldovi osobně předal seznam šedesáti pěti československých stranických funkcionářů, jejichž jména zazněla během vyšetřování Rajkova případu. Mezi podezřelými z protistraničké a protistátní činnosti se objevili mnozí slovenští představitelé: Julius Bránik, Vladimír Clementis, Michal Falčan, Edo Friš, Ivan Horváth, Ladislav Holdoš, Gustáv Husák, Eugen Löbl, Koloman Moškovič, Ladislav Novomeský, Ervín Polák, Jozef Valo či František Zupka.³¹ Jedním z motivů Rákosiho přičinlivosti byly spory mezi Československem a Maďarskem ohledně přístupu k maďarské menšině na Slovensku v letech 1945–1948, které se negativně promítly také do vztahů mezi KSČ (i KSS) a Maďarskou stranou pracujících. Československá politická reprezentace (komunisté i nekomunisté) totiž po druhé světové válce usilovala o vytvoření národnostně homogenního státu bez etnických menšin. Souběžně s transferem Němců měla být z Československa odstraněna i maďarská minorita. Její příslušníci byli zbaveni státního občanství a čelili mnohostranné diskriminaci. K jejich odsunu do Maďarska nebo aspoň rozsáhlé výměně za osoby slovenské národnosti žijící v Maďarsku však pro nesouhlas velmocí nedošlo a Československo bylo nakonec roku 1949 nuceno přiznat maďarskému obyvatelstvu menšinová práva. Rákosi vinu za perzekuci maďarské menšiny přičítal především slovenským stranickým funkcionářům (Clementis, Husák, Novomeský, Okáli), kteří myšlenku odsunu či výměny dlouhodobě podporovali a podíleli se na poválečných československo-maďarských rozhovorech o těchto otázkách. Maďarský vůdce je obviňoval z nacionálního šovinismu a opakovaně si na ně stěžoval v Moskvě. Náporu na vedení KSČ v souvislosti s Rajkovým procesem hodlal využít ke svým mocenským cílům i k posílení postavení maďarské menšiny v Československu.³²

Maďarská karta se hrála v rozpoutání tažení proti slovenským buržoazním nacionalistům nemalou úlohu, neboť Gottwald po určitém váhání náporu z Budapešti podlehl a v září 1949 požádal Stalina o vyslání sovětských bezpečnostních poradců. S jejich příchodem získalo vyšetřování nový směr. Michail Timofejevič Lichačev a Nikolaj Ivanovič Makarov ho primárně orientovali na vysoké funkcionáře slovenského původu, kteří podle jejich logiky měli s Maďarskem bližší vazby než Češi.³³ Za „československého Rajka“ byl vyhlášen Vladimír Clementis, jenž prožil válku převážně v Londýně a navíc v roce 1939 vyslovil kritické výhrady k sovětsko-německému paktu o neútočení a finsko-sovětské

válce, za což byl vyloučen z KSČ. Po obsáhlé sebekritice získal na jaře 1945 zpět stranickou legitimaci a v březnu 1948 byl jmenován ministrem zahraničních věcí. V Moskvě mu však jeho zaváhání z roku 1939 nikdy odpuštěno nebylo.³⁴

Od Clementise samozřejmě vedly nitky k dalším národně orientovaným komunistickým intelektuálům, kteří s ním byli osobně spjati, na prvním místě k Husákovi a Novomeskému. Ještě v říjnu 1949 byl po dohodě Širokého s Ladislavem Koprivou a Karlem Švábem vytvořen na Slovensku zvláštní útvar StB zaměřený na vyhledávání nepřátel uvnitř KSS.³⁵ Do jeho čela byl dosazen Teodor Baláž, který dostal od sovětských poradců a Švába za úkol sbírat diskreditující informace o funkcionářích ÚV KSS, SNR a sboru pověřenců. Ve své činnosti byl usměrňován také Širokým a Baštovanským, jimž pravidelně referoval o získaných poznatcích.³⁶ V Praze řídil utajené vyšetřování Karel Šváb.

V listopadu 1949 se v Budapešti konalo zasedání Informačního byra komunistických stran, které schválilo rezoluci charakterizující vedení Komunistické strany Jugoslávie jako „agenturu imperialismu, bandu zaprodanců a titovských zrádců“. Buržoazní nacionalismus byl označen za hlavní nebezpečí pro jednotlivé komunistické strany. Rezoluce je nabádala k ostrážitosti a nekompromisnímu odhalování agentů imperialismu a buržoazních nacionalistů, ať už se jakkoliv maskují. Pogromistická atmosféra se záhy přelila i do Československa. Na sklonku listopadu 1949 zatkl Bezpečnost náměstka ministra zahraničního obchodu Eugena Löbla a šéfredaktora *Rudého práva* Viléma Nového, neboť prožili druhou světovou válku v Londýně a již před ní udržovali kontakty s davisty. Do vězení putoval také přednosta koordináčního oddělení prezidia pověřenectva školství, věd a umění Ernest Otto a krátce poté Clementisův osobní tajemník Theo Florin. Zatím šlo sice o malé ryby, ale pro Novomeského mělo jejich zajištění velmi neblahé důsledky.

Sovětská poradci orientovali výsledky zadržených osob především na vedoucí představitelé KSS. Důraz kladli zvláště na osobu Vladimíra Clementise, ale značnou pozornost věnovali rovněž ostatním. V sestavovaných protokolech se analyzovalo jejich chování za války i v poválečné době a rozebíraly se jejich spory s pražskými představiteli KSČ, které získávaly zcela novou ideologickou interpretaci. Při vynucování výpovědi bylo používáno rozličných forem psychologického nátlaku i fyzického násilí. Náporu podlehl nejprve Vilém Nový, s nímž byla sepsána obsáhlá výpověď především o Clementisovi, Husákovi a Novomeském, které charakterizoval jako buržoazní nacionalisty. V následujících výstěších své výpovědi dále rozvíjel a ve formulacích jednotlivých protokolů